

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

Akaa Tipuri (Kurisniemi)

Tipurintien valaistuslinjan maanrakennustyön arkeologinen valvonta 2011

Tiina Vasko 2011
Pirkanmaan maakuntamuseo
Kulttuuriympäristöyksikkö

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	3
Tiivistelmä.....	4
1. Johdanto.....	6
2. Valvonta.....	6

LIITTEET:

1. Luettelo digitaalikuvista

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Kaupunki:	Akaa
Kylä:	Tipuri
Kohteen nimi:	Tipuri (Kurisniemi)
Tutkimuksen laatu:	Arkeologinen valvonta
Peruskartta:	2114 08 VIIALA
YKJ- ja KkJ-koordinaatit:	x1 6784 300 x2 6784 430 y1 2485 320 y2 2485 510 p1 6788 680 p2 6788 800 i1 3323 890 i2 3324 090
Koordinaattiselite:	Muinaisjäännösalueen ääripisteet
Tutkimuslaitos:	Pirkanmaan maakuntamuseo/Kulttuuriympäristöyksikkö
Kenttätyönjohtaja:	FM Tiina Vasko
Kenttätyöaika:	8.9.2011
Tutkimuskustannukset:	Akaan kaupunki, 943 €+ alv.
Digitaalikuvat:	Pirkanmaan maakuntamuseon SIIRI-tietokanta, 11 kpl
Aikaisemmat tutkimukset:	-Kylmäkoski. Tipurin laajennusasemakaava-alueen inventointi. Tiina Jäkärä 2008. <i>Pirkanmaan maakuntamuseo/Kulttuuriympäristöyksikkö</i> . -Kylmäkosken Tipurin maisemahistoriallinen selvitys. Jyrki Lehtinen 2008. <i>Kylmäkosken kunta</i> .
Sivumäärä:	9 sivua.
Alkuperäisen raportin säilytyspaikka:	Tampereen museo/Pirkanmaan maakuntamuseo Kulttuuriympäristöyksikön arkisto

Tiivistelmä

Akaa Tipuri (Kurisniemi)

x1 6784 300 x2 6784 430
y1 2485 320 y2 2485 510
p1 6788 680 p2 6788 800
i1 3323 890 i2 3324 090

Tipurintien valaistuslinjan maanrakennustyön arkeologinen valvonta 2011
Pk 2114 08 Viiala
Pirkanmaan maakuntamuseo/Kulttuuriympäristöyksikkö
Kaivauksenjohtaja: FM Tiina Vasko

Pirkanmaan maakuntamuseo suoritti 8.9.2011 arkeologista valvontaa Akaan (ent. Kylmäkoski) Tipurissa, Tipurintien valaistuslinjan maanrakennustöissä. Valvonnan suoritti FM Tiina Vasko. Tutkimusten valvojana toimi Pirkanmaan maakuntamuseon tutkija FM Vadim Adel. Tutkimuksen kustannukset olivat 943 €+ alv ja rahoittajana oli muinaismuistolain 15 § mukaisesti Akaan kaupunki. Kokonaistyöaika oli 4 päivää.

Alueella oli suoritettu marraskuussa 2008 arkeologinen inventointi koskien Tipurin asuntoalueen asemakaavan laajennusta. Tuolloin määriteltiin muinaisjäännösalue Tipurin (Kurisniemen) vanhalle kylätontille.

Nyt valvottu alue käsittää Tipurintien mutkan Vanhan Tipurin tilan kohdalla. Alueelle asennettiin kaikkiaan 3 valaistuspylvästä. Niiden paikat olivat aivan muinaisjäännösalueen reunalla. Pylvään 2034 paikka poikkesi hiukan alkuperäisestä suunnitelmasta. Pylvään 2033 haruskuopasta havaittiin kaksi todennäköisesti vanhempaan tiehen liittynyttä sorakerrosta. Pylväät ja niiden harukset asennettiin paikalleen aikataulun mukaisesti, eikä mitään työtä estävää havaittu.

Löydöt: -

Kenttätyöaika: 8.9.2011

Tutkimuskustannukset: Akaan kaupunki

Tutkimusraportti: Tiina Vasko 16.9.2011 Pirkanmaan maakuntamuseon arkisto ja kopio Museoviraston arkistossa.

Akaa
Tipuri

Peruskarttaote MK 1:20 000
Piirt. T. Vasko
Pohjakarttana ote PerusCD:itä, lehti 2114 08
(c) Maanmittauslaitos, lupa PISA/020/2006

1. Johdanto

Pirkanmaan maakuntamuseo suoritti syyskuussa 2011 maanrakennustyön valvonnan Akaassa (ent. Kylmäkoski) Tipurintien varressa, kylätontin viereen asennettujen kolmen valaistuspylvään paikalla. Työn tilaaja oli Akaan kaupunki. Työn (4 päivää) kustannukset olivat 943 e + alv. Kenttätyöt suoritti FM Tiina Vasko 8.9.2011. Töiden valvojana toimi Pirkanmaan maakuntamuseon tutkija, FM Vadim Adel.

2. Tutkimusalue ja aiemmat tutkimukset

Alueella oli suoritettu marraskuussa 2008 arkeologinen inventointi koskien Tipurin asuntoalueen asemakaavan laajennusta. Tuolloin määriteltiin muinaisjäännösalue Tipurin vanhalle kylätontille. Kurisniemen eli Tipurin kylästä nykyisellä Kylmäkoskella on ensimmäinen asiakirjamaininta vuodelta 1508. Tipuri on suuren osan historiastaan ollut yksinäistalo eli yksitaloinen kylä, mutta oli jaettuna kahtia vuosina 1734-1862. Vanhimpia karttoja, joissa nähdään Tipurin kylän alue ovat Ruotsin valtionarkistossa säilytettävä E. P. Florinin Akaan pitäjän kartta vuodelta 1750 sekä Ruotsin sota-arkistossa säilytettävät Finska Rekognosceringsverket-kokoelman sotilastopografiset kartat. Isonjaon kartta Tipurin kylästä on mitattu peltojen ja niittyjen osalta vuonna 1772, metsät 1784 ja isonjaon on toimittanut vuonna 1806 maanmittari P. G. Herkepaeus. Kylmäkoskea on aiemmin inventoinut Tampereen museoiden toimesta Timo Jussila vuonna 1996. Tipurin aluetta ei tuolloin inventoitu.

Kuva 1. Pylvään 2033 haruskuopan kaivamista. Taustalla Tipurin päärakennus.

Kylätontilla sijaitsee Vanhan Tipurin tila ja alue on säästynyt voimakkaalta uudisrakentamiselta. Tontin eteläpuolinen alue, jossa sijaitsi toinen talo vuosina 1734-1862, on sen sijaan tuhoutunut myöhemmissä rakennustöissä. Alueelle on rakennettu omakotitaloja. Kylätontilla on rannan puolella myös suuri maakellari. Vuodelta 1734 on erillinen maininta Tipurin talon kellarista; kyseessä voi olla sama kellari.

3. Valvonta

Nyt valvottu alue käsittää Tipurintien mutkan Vanhan Tipurin tilan kohdalla. Alueelle asennettiin kaikkiaan 3 valaistuspylvästä. Pylväiden 2032 ja 2033 paikat olivat aivan muinaisjäännösalueen reunalla. Pylväs 2032 sijaitsi Vanhan Tipurin tilan navetan kulmalla. Ainakin metrin syvyyteen paikalla oli selvästi modernia täyttömaata, jossa oli tiiltä, kiveä ja muovia. Tämän kerroksen alta alkoi multamaa. Pylvään 2033 haruskuopassa näkyi vanhemman, aikanaan Tipurin tilan pihan poikki kulkeneen tien kerroksia. Molempien noin puolen metrin syvyydestä esiin tulleiden sorakerrosten paksuus oli n. 15 cm. Niiden alta alkoi savimaa. Nykyisin tie viereiselle uimarannalle kulkee Tipurin kivi-navetan takaa. Pylvään 2034 paikka poikkesi hiukan alkuperäisestä suunnitelmasta. Kuopassa oli pelkkää savista multamaata.

Kuva 2. Pylvään 2033 haruskuopan vanhoja tiekerroksia. Kerrokset erottuvat kuvan alaosassa ruskeana ja harmaana soramaana.

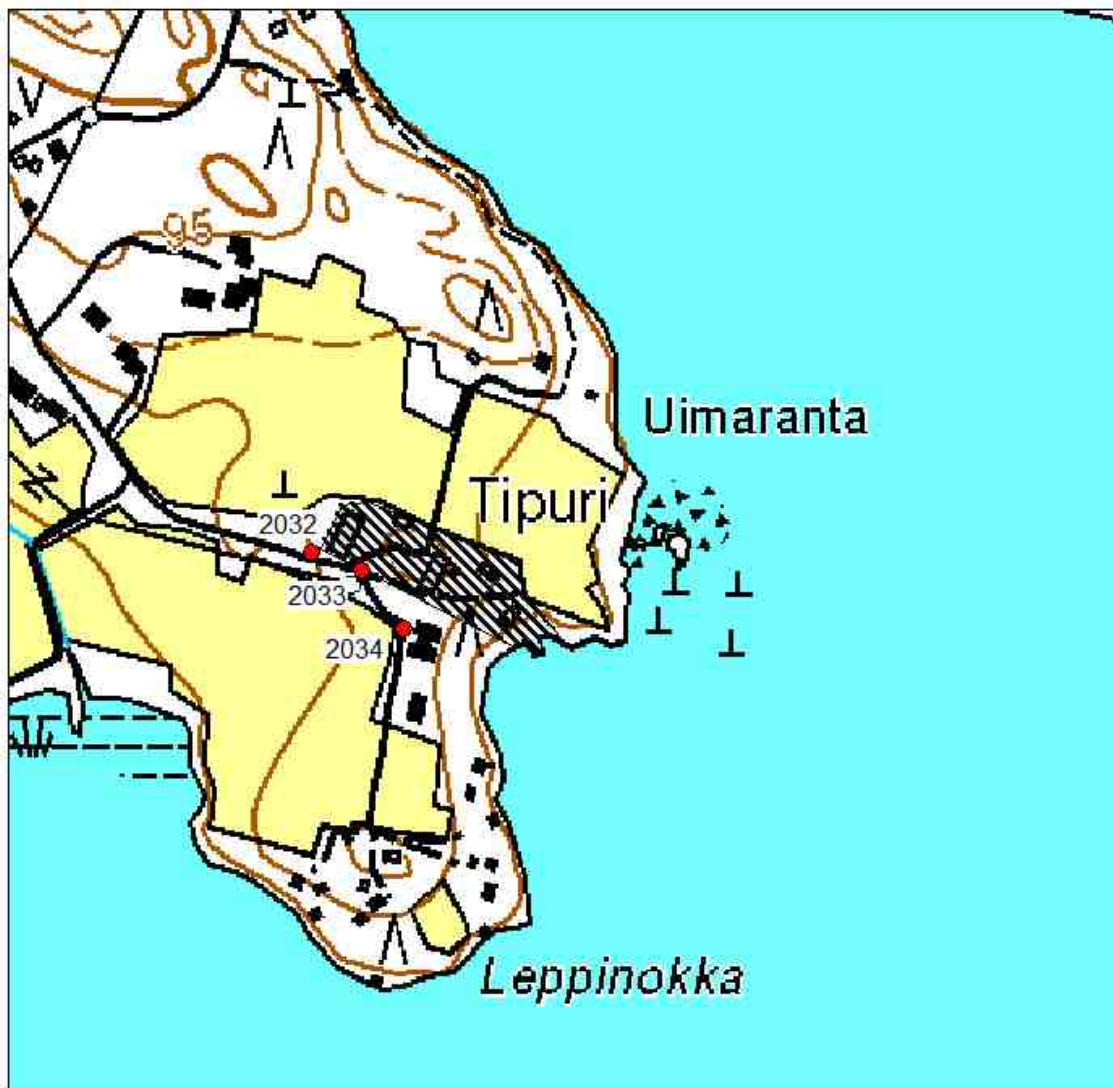
Kartalla esitettyihin kohtiin kaivettiin ensin valaistuspylväiden harusten paikat noin ja sen jälkeen varsinaiset pylvään paikat 1,7 metrin syvyyteen. Työ toteutettiin aikataulun mukaan eikä mitään sitä estävää havaittu.

16.9.2011

Tiina Vasko, FM

Kylmäkoski
Tipuri (Kurisniemi)

Kohdekartta MK 1:5000
Piirt. T. Vasko
Pohjakarttana ote PerusCDltä, lehti 2114 08
(c) Maanmittauslaitos, lupa PISA/020/2006

Kiinteä muinaisjäännös

Valaistuspylväs

Liite 1

Akaa

Tipuri (Kurisniemi)

Tipurintien valaistuslinjan maanrakennustyön arkeologinen valvonta 2011

T. Vasko

Digitaalikuvat

1. Pylvään 2032 haruksen kohtaa kaivetaan. Pylvään paikka paalun kohdalla. Lounaasta. 8.9. T. Vasko.
2. Pylvään 2032 harus kuopassa. Pohjoisesta. 8.9. T. Vasko.
3. sama
4. Pylvään 2033 haruskuopan maakerrokset. Etelästä. 8.9. T. Vasko.
5. sama
6. Pylvään 2033 haruskuopan paikka. Taustalla Tipurin talo. Lounaasta. 8.9. T. Vasko.
7. sama
8. Tipurintien mutka. Kaakosta. 8.9. T. Vasko.
9. Pylvään 2034 haruksen paikka. Luoteesta. 8.9. T. Vasko.
10. Pylvään 2034 haruksen kohtaa kaivetaan. Luoteesta. 8.9. T. Vasko.
11. Pylvään 2033 pystytys. Pohjoisesta. 8.9. T. Vasko.